

was gekomen, 'jedoch hat sich', aldus de zojuist geciteerde *Feldkommandantur*, 'das Verfahren aus den kritischen Tagen des September, einfach zu nehmen, was man braucht, wenn nötig mit Waffengewalt, so eingebürgert, dass auch heute' (eind oktober) 'auch vielfach hiernach gehandelt wird.'

Bleven die roofpartijen in november en december achterwege? Bepaald niet. Toen begin december een PTT'er in Twente, die zijn fiets aan een Duitse militair had moeten afgeven, door dat feit een schakeling welke voor de Duitse militaire telefoonverbindingen van groot belang was, niet tijdig had kunnen uitvoeren, ging midden januari '45 van Student, bevelhebber van de *Heeresgruppe H*, een bevel uit², waarin hij, onder verwijzing naar de omstandigheid dat 'in letzter Zeit . . . mehrfach gewissenlose deutsche Soldaten Fahrräder holländischer Zivilisten geraubt (hatten), z. T. unter Vorhalten der Schusswaffe', het inzetten verlangde 'aller möglichen Mittel, um jede willkürliche Beschlagnahme, einschliesslich die von Fahrrädern, zu unterbinden und schärfste Bestrafung von Verstößen gegen meinen Befehl.'

Het bevel had geen enkel effect. De fietsenroof ging door en, voorzover ons bekend: geen enkele dader werd gestraft. Trouwens, begin februari bepaalde Christiansens chef-staf, von Wühlisch, dat, wanneer een bepaald gebied 'Kampfgebiet' werd, de Duitse militairen alles in beslag mochten nemen wat zij nodig hadden.³ Dat was precies wat velen in de voorafgaande maanden voortdurend hadden gedaan, al was Nederland benoorden de grote rivieren toen niet wat de Duitsers onder een 'Kampfgebiet' verstonden: een gebied waar te land werd gevochten.

★

Wij vermeldden al dat in oktober in de steden in Noord-Brabant bewesten de 'Corridor' dekens en andere textielgoederen bij de burgerij werden gevorderd. Het is mogelijk dat deze vorderingsactie te maken heeft gehad met een veel grotere die vooral in het westen des lands werd uitgevoerd en die de bedoeling had, de *Wehrmacht* de beschikking te geven over o.m. 200 000 dekens en evenveel overjassen, pullovers, stellen ondergoed, paren kousen of sokken en paren schoenen. In september waren reeds de reserve-voorraden van het rijksbureau voor de distributie van textielgoe-

¹ *WBN*, *Feldkommandantur 724*: 'Lage- und Stimmungsbericht', 31 okt. 1944, p. 5

² Tekst: *WBN*, XVII, 232296. ³ Rondschrjven, 3 febr. 1945, *WBN*, IV, 230086.